

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
iven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Búcsúzó.

— A debreczeni református kollégium évváró ünnepén mondott beszéd. —

A második háborús iskolai év nyitott sírja mellett állván, vajjon lehet-e közöttünk olyan boldog, ki nem könnyes szemekkel tekinthet vissza futására? Kulturális intézményeink s közelebről kollégiumunk külső-belső állapota, sajnos bizonyossága a régi latin közmondás igazságának s ha a — nem az utolsó évtizedekben megszokott folytonos előrehaladás hiányának, hanem: a sok tekintelben visszahanyatlásnak eme napjaiban iskolánk esztendeje még sem volt épen olcsó időknék hasztalan soka, azt Isten után köszönhetjük egyrészt a kollégium kormányzó és tanító munkásai lankadatlan buzgóságának, másrészt diadalmas hadseregünknek, mely a minden idők esodálatát megérdemlő fényes tetteivel megóvott bennünket a hazánk sorsáért folytonos rettegés idegbomlasztó fájdalomtól s mind gyönyörkedtetőbb színekkel vetíti elénk az óhajtott béke boldogságának varázslatos képét.

A harctéren elért nagyszerű eredmények dicsőségéből szóródik fénysugár kollégiumunkra is, melyből tanárok és tanítványok nagy számmal teljesítik a hazáért a legsúlyosabb s legmagasztalando kötelességet. A Gondviselés ebben az évben megoltalmazott attól, hogy hősi halált halt tanártársaink száma szaporodjék, bár egy ifjú barátunk halálát a harctéren szerzett sebe okozta s egy másik, vitézségben is kiváló társunk is igen súlyos sebesülést szenvedett, azonban ma már visszatérő egészségének állandóságát s nagyértékű tanári munkájának mielőbb megkezdhetését reméljük. Abból a lángoló lelkű ifjú táborból ellenben, melyet kollégiumunk különböző intézeti ágainak tanítványai tesznek, sokan — nem is tudhatjuk hányan — vesztették el szabadságukat, testi épségüket, életüket.

A magyar nemzet boldogabb jövőjének ez áldozati bárányaiért nem tudnának elapadni könynyeink, ha nem találnánk vigasztalást a szent igében, melynek — kollégiumunk e fundamentumának — hatalmas és mindent megbíró voltát sohasem tapasztaltuk úgy, mint a mostani nehéz időkben.

*

A háborús esztendő különben sem gazdag történetének ismertetésével, mely a kollégiumi intézetek értesítőiben olvasható leszen, nem kívánom szíves figyelmüket fárasztani. Ehelyett legyen szabad néhány szót szólanom nem arról, ami történt, hanem amit szerettem volna, hogy történnék. Vagyis legyen szabad most, amikor utólszor állok ezen a helyen, kritikát gyakorolnom az önmagam működése felett és ezzel egyszersmind röviden okát adnom annak, hogy miért tartom kötelességemnek az ezen helyről távozást.

*

Az az institutum, melyet a kollégium felső oktatási intézetének nevezünk el s mely az egyetlen megnyíltával, de egyszersmind a háború kitörésével egyidőben kezdte életét, azoknak, kiknek a tradíciók iránt van fogékonyságuk s kiknek e kollégium tradíciói kedvesek, a tanítás és nevelés szempontjából sivár háborús esztendők alatt is mindjobban szívéhez nőtt. Többen olyanok, kik a létesítéskor feleslegesnek, hiábavalónak, sőt egyben-másban lehetetlennek gondolták ezt az intézetet, ma, az eddig teljesített igazán csekély munka után is szükségesnek, sőt nélkülözhetetlennek ismerik el.

Mégis én magam, aki a kollégium szervezetébe ezen új intézet beillesztésének gondolatáért szívesen viselem a felelősséget, nem titkolom elégedetlenségemet. Nem azért, mert itt-ott fogyatkozásokat látok: hiszen jól tudom, hogy Pallas Athene óta teljes fegyverzettel semmi

sem jött a világra. Nem is azért, mintha a szervezetet látnám hibásnak : az a szervezet különben is oly igen vázlatos, hogy részleteit az életnek, a valóságnak kell kitöltenie. Hanem azért, mert az egész intézet, úgy amint az elmúlt két évben fennállott, nem azt a munkát végezte, amelynek végzését én a tervezéskor feladatának gondoltam s amelynek végzését most is feladatának látok.

Nem vádolok ezért senkit, még magamat sem, de hiba volna, ha ezt a meggyőződésemet elhallgatnám.

Én a kollégium felső oktatási intézetét egy nagy nevelő-intézetnek, hogy úgy mondjam : egy kiterjesztett internátusnak gondoltam el, amelynek tagjai, ha nem laknak és étkeznek is mindnyájan együtt, mint a valóságos internátusokban, — egyébként részesülnek a gondos nevelés mindazon áldásaiban, melyeket az internátusok nyújtanak. Úgy hittem s hiszem ma is, hogy a kétségkívül nagy vonzóerővel bíró debreczeni egyetem valóságos, komoly, tanulni vágyó hallgatóinak száma sokszorososan meghaladja a száznyolcvanot, amennyit az egyetemi ifjak számára álló internátusunk befogadhat : azt gondoltam tehát, hogy azt a nevelő munkát, melyet az internátus végez, ki kell terjeszteni azokra az egyetemi hallgatókra is, kik internátusunkban már el nem férnek, vagy

viszonyaiknál fogva ott lakni nem kívánnak, de azért a kollégium keretében nyerhető nevelésben részesülni óhajtanak. Vélttem pedig ezt a nevelést teljesítendőnek az internátusok szokásos eszközeivel, egyrészt az egyetemi tanulmányok felügyeletével, a tapasztalt tehetségek alapján irányításával, másrészt a műveltséghez az egyetemi tudományokon kívül szükséges ismeretek : élő nyelvek, ének, zene, szavalás, szónoklás tanításával, továbbá folytonos érintkezés útján a lélek nemesítésével, a gondolkodás módjának a mi hagyományos, valláserkölcsi alapon álló, nemzeti, liberális és demokratikus, szabadság-, igazság- és őszinteség-szerető szellemünkben irányításával, a testi fejlődésnek egészséges sportok útján biztosításával, a kedélynek nemes szórakozások nyújtása által üdén megtartásával.

Tudtam azt, hogy ez a feladat a maga egészében így egyszerre meg nem valósítható, már csak az anyagi erők elégtelensége miatt sem, de arra a reményre, hogy a lelki nevelés munkája már mindjárt kezdetben erőteljesen megindulhat, egyházkerületünk 1914. évi közgyűlésének 189. szám alatt hozott határozatai eleget adtak.

Közbejött a háború. Az egyetem hallgatóinak száma, — mint mindenütt, — itt is úgy redukálódott, hogy azok, kik az egész iskolai évet

Tárca

A honvéd-kötelességtudás.¹

Karácsony felé járt az idő. Az ezredünk néhány nap óta egy kis olasz faluban pihent a nagy doberdói csaták után. Még nem tudtuk biztosan, hogy a szent karácsony ünnepeket pihenőben vagy harcban fogjuk-e tölteni. Az utolsó adventi hét első napján egyik tisztársam reggelire hívott meg magához és mindenféle jóval kedveskedett, amit hazulról kapott. Öten jöttünk össze egy fűtetlen kis házikóba, amelyben kályha sem volt. Téliesen öltözve, köpenyben ültünk az asztal mellett, többnyire otthoni dolgokról beszélgettünk s ki-kinéztünk a szoba alacsony ablakán keresztül a kietlen vidékre, mely fölött sűrű köd terjeszkedett. Közben a mellettem ülő, szíves házigazdánk azt kérdezte tőlem, hogy meg tudtam-e szokni teljesen a harcot? Én őszintén megvallottam, hogy sokkal jobban szeretnék már otthon lenni és kijelenttem, hogy azért, amíg a kötelesség a harctérré szó-

lit, megnyugvással teljesítem itt is. Azután elmondtam, hogy sok szomorú látványban van részem és lelki tekintetben nagyon nehéz a szolgálatom. Mert sokszor vigasztalan helyzetben kell vigasztalnom, meg sajnálom az ártatlanul szenvedő honvédeket, különösen akkor, ha fölgondolom, hogy milyen önfeláldozóan teljesítik kötelességüket.

Mikor a honvéd kötelességtudást említettem, a társaságból egyik tiszt a következő történetet mondotta el :

— Hogy milyen kötelességtudó a honvéd, — így kezdte elbeszélését, — arra én is tudok egy jellemző esetet. A negyedik doberdói ütközetben, mint tudjátok, Sz...-nél voltunk. Az én zászlóaljам a rajvonat jobb szárnyán a szomszéd ezreddel tartott összeköttetést. Én mint zászlóalj-segéd tiszt az őrnagyommal voltam egy fedezékben. Az olasz ágyútűz sok fedezéket szétvitt, fölgyújtott és a tábori telefont is szétlépte, úgy, hogy össze se lehetett kötözni. A szomszédos csapatokkal és a tartalékkal küldöncök útján tartottuk fenn az összeköttetést. Később a küldöncök által való érintkezés is megszűnt, mert a küldöncök, akik önként vállalkoztak a veszedelmes szolgálatra, nem tértek vissza. Bizonyosan elpusztul-

¹ Mutatvány szerzőnek sajtó alatt levő értékes kötetéből.

valósággal végig itt tölthették, valamennyien is bőven elfértek volna a mi internátusunkban, ha ugyan az is háromnegyed részében katonai kórházzal nem volna lefoglalva. Természetes, hogy azért az 50—60, vagy legfeljebb 80 ifjúért, kik ilyen körülmények közt kollégiumunk szárnyai alá kívánkoznak, nagyobb költségű berendezéseket létesíteni most, mikor az anyagi helyzet úgyszólván súlyos, nem volna megokolt. Ám az ifjúsággal intenzívebben foglalkozni a rendelkezésre álló eszközökkel, a meglevő keretek között is lehetne.

Valóságos érdemleges munkát a felsőoktatási intézetnek csak egyik ága, a lelkész-képző-intézet teljesít, de ma még az is inkább tanítást, mint nevelést. Internátusunk, mely az egész intézetnek központja kellene, hogy legyen, a régi céltusoktól nagyjára csak finomabb bútorzatával különbözik s csupán lakó-, nem egyszersmind nevelő-helye az ifjúságnak. Felsőoktatási tanácsunk aztán, — mely a nevelő munka felügyelője volna hivatva lenni, — ennek folytán alig egyéb jóléteményeket kiosztó testületnél.

Lehet, hogy mindezeknek a háború az oka. De én nem fojthatom el azt az aggodalmamat, hogy a jól gondolt tervet nem jól valósítottuk meg s másrészt attól félek, hogy az a sok anyagi nehézség, mely a háború alatt internátusunk körül megnövekszik, az egyetem részére

szolgáltatott évi 60.000 koronának már a jövő évben felszabadulása után is, még jó ideig lehetlenné teszi az eredetileg tervezett nagyobb berendezkedést s viszont annak elkövetkezéig marad minden a mostani állapotok szerint, hacsak a vezetés az enyémmel hivatottabb kezekbe nem kerül.

Én a professzorra nézve, legyen az alsóbb, vagy felsőbb fokú, állami vagy felekezeti, meg-tisztelőbb és kedvesebb megbízást el nem képelek, mint hogyha az ifjúság nevelésében adnak a számára minél szélesebb munkatér. Egy aféle nevelőintézetnek, mint aminővé felfogásom szerint a felsőoktatási intézetnek lenni kell, a vezetésére, vagy a vezetésében részvételre felszólítás esetén örömmel ragadtam volna meg az alkalmat, hogy hazám virágának ápolásában részt vegyek, ha ez a felhívás máshonnan: községtől, magánostól, vagy egyesülettől jött volna is. Mennél inkább boldogan vállalkoztam tehát erre a munkára, mikor azt szeretett egyházam s örök hálára kötelező Alma Materem bízta rám.

Azonban be kellett látnom, hogy annak a nevelő munkának, melyet a felsőoktatási intézetben feltétlenül teljesítendőnek tartok, — irányítására én alkalmas nem vagyok. Ennek talán egyéb okai is lehetnek, de különösképen alkalmatlanná tesz más, az egyházi közélet terén

lak a rettenetes, gyilkos ágyú- és fegyvertűzben... Tőlünk négy lépésre egy fedezéket felgyújtott az ellenséges gyújtógránát. Szemünk láttára égett bele három bajtársunk, kiket lehetetlenség volt az olthatatlan tűzből megmenteni. Nyugtalanított bennünket az is, hogy a küldőnc nem jött vissza. Nem tudtunk semmi bizonyosat arról, hogy mi történt a szomszéd csapatokkal. A szomszédos szélőlött fedezékekből több tiszt átjött hozzánk; akik tartalékcsoportokat vezettek fel a rajvonalba; azok is benéztek egy pillanatra és esüggeden jelentették, hogy a tartalék elfogyott. A helyzet csaknem megzavarta higgadt gondolkozásunkat, midőn egyszer csak a borzasztó gránátűzben feltűnt egy géppuskás tizedes vánszorgó alakja. Arcáról csorgott a vér és tántorogva épen a mi fedezékünk felé tartott. Az őrnagy mindjárt fölismerte és nevével szólította. Amint közelebb jött, látszott rajta, hogy rettentően szenved. Részvéttel kérdeztük, hogy mi baja és mire van szüksége. A mi segítségünkkel nagynehezen lejött a fedezékbe és a fedezék oldalába fogódzva, akadozó hangon, úgy, hogy alig lehetett megérteni, ezt mondta:

— Őrnagy úrnak alázatosan jelentem... a rajvonalt... jobb szárnyán... Tartalékot...

Itt elakadt a szava és elszédült. Elestében fölfogtuk, úgy, hogy nem ütötte meg magát és végigfektettük a fedezékben az őrnagy úr fekvőhelyén. Az őrnagy úr a honvéd fölé hajolva kérdezte tőle, hogy hol fáj s mire van szüksége? A sebesült nemsokára magához tért és fölemelve bánatos tekintetét, csak annyit felelt:

— Tartalékot... kérek...

Az őrnagy úrnak kigördült a köny a szeméből a sebesült honvéd e szavára, akinek borzalmas sebei és szörnyű kínjai ellenére a védelmi vonal tartása s az ellenség feltartóztatása volt legfőbb gondja.

Szivszorongva vártuk az őrnagy úr intézkedését, aki nyugalmát teljesen visszanyerve, határozott hangon azt mondta:

— Fiam, te itt pihend ki magadat, amíg mi visszajövünk. Tartalékom már nincs, de én és azok, akik a törzsemhez tartoznak, itt vagyunk, kézigránátunk is van még valamennyi, megyünk pótolni a tartalékot.

Azán felénk fordulva, lángoló arccal még csak annyit mondott:

— Fiúk, nincs vesztegetni való időnk! Utánam! Azzal kiugrott a fedezékből és mi mentünk utána.

*

vállalt nagymérvű elfoglaltságom, mely a szorosán vett tanári s azzal kapcsolatos köteles tudományos munka mellett úgy leköli erőmet, hogy egy ilyen nagyfontosságú munkának rendszeres irányítására, szükség esetén a mutakozó akadályok elhárítására elég nem maradhat s így az egészséget kockáztató erőmégfeszítéssel is vagy egyik, vagy másik, vagy mind-egyik kötelesség elhanyagolása volna az eredmény.

Fennmaradhat ugyan az a kérdés, hogy ha a felsőoktatási intézet munkáját oly annyira szépnek s par excellence tanári feladatnak tekintem, mint ahogyan vázoltam, miért nem inkább más megbízatásaimtól válok meg, mint épen ettől. Erről csak annyit, hogy eddigi tapasztalatom szerint minden egyéb meglevő megbízásaim *együtt* tesznek ki annyi terhet, mint ez az egy s ha mind a föbből megválni nem kívánok, azt minden egyébtől eltekintve az is megmagyarázza, hogy köztük van olyan, melyet egy nagykiterjedésű egyházkerület egyházközsegeinek csaknem osztatlan parancsából viselek.

*

Mielőtt e helyről eltávoznám, legyen szabad hálás köszönetet mondanom azért a minden oldalról tapasztalt támogatásért, amelyben úgy a most lefolyt iskolai évben, mint általában

Ebben a pillanatban egy jelentő küldönc szaladt elénk és örömtől sugárzó arccal mondta, hogy a honvédek az olaszok támadását véresen visszaverték.

Erre visszamentünk a fedezékbe s a sebesült tizedest, aki tizenhat sebből vérzett, első segítségben részesítettük. A hős honvéd neve *Sós Károly*, született Sarkadon, Bihar megyében.

Mikor barátunk befejezte a történetet, valaki közülünk megjegyezte:

— Hány ilyen honvédtörténet van, amelyet nem jegyez föl senki sem, pedig érdemesek volnának arra, hogy az iskolás gyermekek olvasókönyvében legyenek és a jövő nemzedék belőlük tanuljon hazaszeretetet.

Ekkor egy őrmester lépett be a szobába s jelentette egyik főhadnagynak, hogy J... királyi herceg, ő cs. és kir. fensége és N.... város karácsonyi szeretetadománya L...-ba érkezett, ahová kocsikat kell érte küldeni.

Aztán a beszélgetésünk más tárgyra terelődött.

Papp Géza,
tábori lelkész.

egész működésem ideje alatt minden a kollégium életében számot tevő komoly tényezőtől állandóan részem volt. A Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületnek s különösen püspök és főgondnok urak önméltóságaiknak, kikhez sohasem fordulhattam a kollégium érdekében meghallgatás nélkül s kiknek, hogy közelében s bizalmukat bírva dolgozhattam, mindig büszkeségem lesz. A kollégium gazdasági tanácsának s az élén álló helyi gondnok úrnak, valamint a kollégiumi tisztviselő uraknak, kik mindig a legnagyobb jóakarattal és buzgósággal viszik előre ügyünket. Debreczen szabad királyi városnak, a kollégium páratlan bőkezűségű patrónusának s különösen nagyérdemű polgármesterének, ki azt a bensőséges kapcsolatot, mely közöttünk itteni működése alatt válhatatlanná fonódott, új állásában még szorosabbra fűzi. A debreczeni egyháznak s tisztelt vezetőségének, melynek részéről az olykor nem egyező érdekek sem okoztak összeütközést. A felsőoktatási tanácsban velem együtt dolgozó kartársaimnak, kik kegyesek voltak állandó bizalmukkal megajándékozni. A főgimnáziumban és tanítóképző-intézetben működő tanártársaimnak, s kivált ezen intézetek igazgatóinak, kik iránt a közös munkában szeretetteljes és megértő támogatásukért nem lehetek eléggé hálás. Az ifjúságnak, mely úgy élt körülöttem, hogy lelkemben az ideálok megmaradhattak.

Mint a felsőoktatási tanács egyik szerény tagja, kisebb munkakörben, de nem lankadó lelkesedéssel maradok tovább a kollégium szolgálatában, melynek Isten és szüleim után első rendben köszönhetem, ha bennem valami jó van. A kollégiumhoz, mely — hitem szerint — nem épen értéktelen cseréppé formált s mely aztán sietett munkálkodásom számára megfelelő teret adni — bármint forduljon életem sorja — mindvégig hű leszek.

Ezzel a fogadással: a kollégium 1915—16. iskolai évét bezárom.

Kun Béla.

*

A kollégiumi igazgató búcsúszava után **dr. Baltazár Dezső** püspök úr a következő beszédet mondotta:

Nagyságos Igazgató Úr! Azt a szomorúságot, amely az idő múlásának egy-egy fordulópontjánál átborong a lelkünkön, mélyé minősíti most az, hogy a tanévvel együtt igazgatói székéből Nagyságodat is távozni látjuk. Azt a tépelődést, mely a lelkét eltölti az eredmények láttára, csitítsa és nyugtassa el a mi osztatlan elismerésünk, amely állandóan fogja zászlóját hajtogatni Nagyságod felé,

Egy-egy tanévnek a bezárult kapuja előtt az én szememben mindig a tanári munka jelentősége emelkedik legmagasabbra, hiszen a tanári munka hűségén, minőségén dől el az egész tanulmányi eredmény sorsa. Én a tanári állás jelentőségét olyan magasra értékelem, hogy még anyagi vonatkozásában sem tudom pusztán kenyérkereseti pályának minősíteni, hanem szeretem erről az oldaláról megfedkezve nobile officiumként tekinteni.

A tanári állást nemcsak hivatásnak tartom, amelynek ingerét a reátermett egyéni tulajdonságok költögetik, hanem egyenesen küldetésnek, amelyben ott van az erkölcsi világrend Istenének intező keze. A küldetés előkelősége méltán illet meg egy olyan élethivatást, amelynek kezébe nemcsak egyes emberek, egyes társadalmi rétegek, hanem úgyszólván az egész nemzet jövője van letéve.

Ingoványon járnak, csalóka lidércfényt kergetnek azok, kik azt hiszik, hogy a tömegekre való politikai ráhatással lehet a népet nevelni a boldogságra. Nagyságra érdemes nemzetnek az egyéni nevelés intenzitásával épen arra kell törekedni, hogy eltűnjenek az indulatok hullámain hánykódó tömegek s helyükbe a tudományos és vallás-erkölcsi tartalom által önállósított egyénekből alakult céltudatos nemzeti társadalom lépjen.

A protestáns nevelés soha túl nem szárnyalható fölénye épen ebben az önállóságban rejlik. Nevezhetjük szabadságnak is, hiszen a lelkiismereti szabadság áldott méhéből született ez is. Azzal édes testvér. Együtt viszik az emberiség szabadságának zászlóját a fényes delelő felé. A protestáns nevelésnek szabadság az éltető levegője, életeleme. A szabadság határait innen a lelkiismeret, túl az Isten törvénye szabja meg. Emberi tekintélyek irányt adhatnak, de nem kötelezhetnek.

A szabadság egyik határőre: a lelkiismeret megállapítja a felelősséget, amely épen a szabadság alapján abszolút erkölcsi erejű s másra át nem hárítható. A másik határőr: az Isten törvénye szeretetet parancsol; minden termékeny munka életelemét.

Elismeréssel állapíthatom meg, hogy az elmúlt tanév folyamán a tanár urak vállaltak s be is töltötték a protestáns nevelés szabadság-elvéből sokszoros erővel kiemelkedő felelősséget. Hiszen nagy méltóság rejlik ebben a felelősségben, amelynek ékessége minden külső díszsel vetekedik. Azt is megállapíthatom, hogy eleget tettek a szeretet követelményének is. Aki a hivatását szereti, szereti az arra küldő Istent is. Az Isten szeretete pedig nemesít s mindennek felett boldogít. Aki a tanuló ifjúságot szereti, szereti nemzete jövőjét is s az ezen jövőjéért való küzdelemben fegyver nélkül is hőssé avathatja magát.

Mint ilyen hősök, nyugodjanak a tisztelt tanár

urak a szünidőben babérjaikon. A szünidőre adjon a kegyelemnek Istene önöknek is, az ifjúságnak is újjáépítő csendes nyugalommal. Árassza bele a pihenés idejébe a legnagyobb áldást s a dúló harcok mülását s a csendes béke eljövetelet.

Iskola

Iskolai évet bezáró imádság

a debreczeni református nagytemplomban 1916. évi május hó 29-én.

Örökhatalmú Felség! Mennyei jó Atyánk! A hátkönél, amelyre egy iskolai év alkonyuló napja veti bágyadt sugárait, borongó érzellemmel, lelkünk meghatottságával, ajkunkon azzal a kérdéssel állunk meg: betöltve látjuk-e most ez ünnepélyes pillanatban lelkünk vágyait? Kinyíltak-e reményeink zöldelő fáin a béke virágok, amelyeket lelki szemünk előtt ott láttunk e tanulási időszak küszöbén? Lecsilapult-e körülünk és bennünk a viharkorbácsolta tenger, hogy a béke szelid csendjének adjon helyet, amidőn az iskolai év bezárása nyugodni küldi a szellemi élet elfáradt munkásait?

Óh, Uram! ne vedd tőlünk panaszuak, zúgolódásnak se tekintsd hatalmad ellen, ha eme keblünk-ből előtörő kérdésekre fáradtan, a terhek alatt roskadozva a lemondás nemjével felelünk ma. Hiszen mi már remélni sem tudunk, bizalmunk is szárnysegetten hull alá a véráztatla földre, ahonnan rém, pusztulás s a halál sápadt, rettenetes képe mered felénk.

Másodszor zárulnak le, irgalmas Isten, a tudomány csarnokai, második iskolai év elmúlása szólít el bennünket a tanítás és tanulás mezejéről, amióta az ádáz gyűlölet vértengerbe fojtja bele az emberi méltóságot és isteni képet, amelyet tőled az örök dicsőség Urától örökölt. Mintha, Uram, megkeményedett volna az emberi szív, mintha könnyörületet nem ismerne azzal a sok ártatlannal szemben, akik nem tudják, miért szenvednek, véreznek és halnak meg. Most is az iskolai év végén reményvesztetten kérdezzük: mit ér nekünk a pihenésre szánt idő, ha nyugalom nem találunk sehol. Bezárulhatnak, jó Atyánk, az iskolák termei, de szívünk, ez a kis világ, úgy sem zárulhat le az aggodalmak és szenvedések előtt, reá borulhat a mély csend a tudományok csarnokaira, de lelkünkben csend a pihenés napjaiban sem fog honolni. Te látod, felséges Isten, hogy most nem a nyugalom int felénk a szünidő napjaiból, mint az áldott béke letűnt derűs idején, hanem — ki tudja? — újabb megpróbáltatás és szenvedés. Elmenkre a szünidő idején is tanulás vár: tanulnunk kell a megpróbáltatás nehéz leckéit s gyötörni magunkat a türelem és lemondás nehéz feladataival.

Bármerre fogod vezetni útainkat, legjobb Atyánk, e hazában: a sík föld búzagalászos mezőire vagy az égbenyülő bércek ösvényeire, egy vágy fogja égetni keblünket: a békevágy; egy kérdés fogja a szünetben lelkünket kizozni: mikor ébred már fel az emberiség lelkiismerete? mikor fog már a bűnbánat gyászruhájában e szavakkal megjelenni előtted: Uram! vétkeztem az ég ellen és te ellened, hogy annyi vért ontottam, annyi ember számára tettem e földi életet pokollá? Atyánk! te bölcs, te nagy, te mindentudó vagy! átlátod a dolgok kezdetét és végét s elhozod az időt, a béke idejét, amidőn meg tudjuk érteni a véres jelent, amelyet most érteni nem tudunk.

És mégis, Uram! a fáradt lélek töprengő gondolatait, a csüggedő szív panaszait legyőzi a hálás érzelme, amellyel ma előtted megállunk. Ha széthorodozunk tekintetünket a világ rettenetes eseményein, ha látunk elpusztult, megsemmisült országokat, — a messze távolból megnyugodva térnek vissza gondolataink hazánk áldott földjére, melyet a te hatalmad nem engedett összetiporni, szétzúzni; mezőink a háborúban is virulnak; iskoláink ajtait nem zárta be a háború erőszaka; a véres csaták vihara nem oltotta ki a tudományok fáklyáit; ott lobogtak, ott fénylettek azok az egész iskolai évben háborítatlanul; világuknál erősbödött értelemben, nemesedett értelemben az ifjú nemzedék, hogy majd ott künt az életben a te segítségeddel jóvá tegye az atyák bűneit s meg tudja tartani a békét, amelyet a jelen véres harcok martalékaul dobott oda könnyelműen.

Tied a hála, Uram! hogy míg testvéreink fegyverrel harcoltak, mi kezünkben a tudományok könyveit forgathattuk; téged illet a tisztesség és hálaadás, hogy a könyvek könyvében, a szentírásban, Idvezítő Fiaid Jézus tudományában most is megtaláltuk, amit lelkünk kedvel: a vigaszt, amely erősít a nehéz napokban; az igazságot, amelynek fényénél annál sötétebbnek látszik az emberek igazságtalansága; a szeretetet, amely megbocsát a gyűlölködő ellenségnek és feledni tud.

Nem panaszkodunk, nem zúgolódunk még akkor sem, bölcs és örökkévaló Isten, ha veszteségeinkre gondolunk, amelyeket ez iskolai év reánk hozott. Midőn sirjába nyugodni tér ez iskolai év, — a bánat érzelmeivel állunk meg gondolatban egy ifjú kartársunk sirjánál, aki nem a harcmezőn esett el, de ott kapta a sebet, amely őt a halál áldozatává tette. — Könnyezve állunk meg, jó Atyánk, azon tanítványaink távol levő sirjánál, akik az ifjúság csillogó reményeivel dobták magukat a véres harcokba s ma már jéghideg halottak, megsemmisülendő porok, eltűnő jelenségek, akik a múlandóság világába olykor-olykor az emlékezet szárnyain térnek csak vissza. Óh, áldd meg, Uram, az ő emlékeket, nevő-

ket véd mélyen szíveinkbe. Egykoron mi oktattuk ez ifjakat a hazaszeretetre s most életök feláldozásával mutatták meg nekünk, hogy szép és dicső dolog meghalni a hazáért. Mi voltunk a tanítók, ők a példaadók. Mi élünk, küzdünk tovább a hazáért, ők meghaltak érte. Mi az élet nyarán vagy őszén állva nézünk a bizonytalan jövő felé, ők éveik tavaszán áldozták fel életüket, hogy a véres múlt ne térjen vissza többé. Ha van valami, jó Atyánk, ami felemel bennünket e küzdelemmel megfutott iskolai év végén: az a megnyugtató tudat, hogy tanárok és tanulók, ifjak és öregek odaadással hallgattak a kötelesség hívó parancsszavára s emberfeletti erővel megállották e nehéz időkben a helyet, ahová a te gondviselésed őket állította. Téged illet a hála, hogy nem a félelemnek, nem a gyávaságnak, nem a csüggedésnek, hanem az erőnek, a bátorságnak, kitartásnak lelkét lehelted porgyermekedbe. Óh, mert te a gyávanak nem adsz sikert s a csüggedő feje fölé nem fonod a győzelem babér-koszorúját.

Hálát adunk neked, jó Atyánk, kegyelmedért, amely Mózeseket és profétákat adott nekünk s bölcs vezérekkel ajándékozta meg főiskolánkat. Miként, mindenható Isten! a hajó a szélvészek és hullámok áldozatává lesz kormányos nélkül, úgy mi is hányszor a csüggedés vizeire eveztünk volna, ha ott nem állanak mellettünk vezéreink a biztatás szavaival, a szeretet szívével, a segítség kezével. Vezérek és közkatona — így harcoltuk mi keresztül a te segítségeddel ez iskolai év küzdelmes napjait.

És most itt állunk előtted, Uram. Vonj számadásra, vonj ítéletre bennünket, hogy vajjon hívek voltunk-e a reánk bízottakban. És ha látod, hogy munkánk tökéletlen volt, sikerünk hézagos és gyarló: nyújtsd felénk megbocsátó kegyelmedet. Mi úgy szerettünk volna neked nehéz munkánk után gazdag aratást bemutatni, — de nézd jó Atyánk, — ezt az aratást megtépte a véres harcok fergetege, — fáradságunk gyümölcsei sem érthettek meg a háború komor napjaiban. De te kiolvasod szívünkéből a buzgó indulatot, gondolatainkból a jó szándékot, amellyel ez iskolai évben hazánkért, egyházunkért, iskolánkért, embertársainkért fáradni és munkálkodni igyekeztünk. Te hozzád fölhat a letűnni készülő iskolai év alkonyán gyarló gyermekeid esdő szózata: Légy ítélőnk, Uram! mert hűséggel jártunk. Ámen.

Úri imádság.

Egy röpké pillanat volt a nagy mindenségben, egy parányi vízcsepp az idők végtelen tengerén a letűnt iskolai év, míg a mi életünkben hosszú hónapokra terjedő időszak. Az Úr vezérelt annak munkanapjaiban, ő lesz a vezérünk a pihenés idején is. Ő száll fel velünk ma is újra életünk hajójára, hogy

bátran evezhessünk tovább, tovább, míg egyszer ki-
kötünk az örökkévalóság révpartján, az örök béke
csendes otthonában. Ámen.

Debreczen, 1916 május hó 29.

Dr. Veress István.

Közélet

Jogakadémiánk sorsa.

Most csak egy jogakadémiáról, a magunkéről,
t. i. a tiszántúli református egyházkerület ma már
egyetlen főiskolájáról: a máramarosszigeti jogaka-
démiairól kívánok szólni.

Hallom, hogy a debreczeni tudományegyetem
rektora az egyetemi évet bezáró beszédében határo-
zottan a *jogakadémiák megszüntetése mellett* foglalt
állást. Azt hiszem, százszor is meg kell fontolni a kér-
dést, míg valaki ennek a felfogásnak hívévé lesz.
Hazánk nem olyan gazdag kulturális intézmények-
ben, hogy a meglevőket megszüntetni lehessen. Bal-
kezü politika is volna olyan hatalmas múltra vissza-
tekinthető főiskolát, mint például a kassai, pécsi,
sárospataki, — hatalmi szóval kiirtani. De ha az in-
tézók bölcsesége ezen irányzatot találná jobbnak,
akkor is csak úgy lehetne megnyugodni, ha a jogaka-
démiaik megszüntetése *nyíltan, egyszerre s minden*
jogakadémiára egyformán vonatkozó világos rendel-
kezéssel történnék. Az olyan őszinteség nélküli eljá-
rás, aminőre némelyek gondolnak, melyszerint t. i.
nem mondatnék ki a jogakadémiák megszüntetése,
hanemesak olyan rendszabályok állíthatnának fel,
melyek folytán az anyagilag gyöngébb intézetek
(— természetesen azok, melyeket *nem* az állam, *nem*
a tanulmányi alap és nem róm. kath. főpap tart
fenn —) maguktól elsorvadnának: semmiképen sem
volna összhangzásba hozható azokkal az erkölcsi kö-
vetelményekkel, melyeket az állami főhatalom irá-
nyában méltán táplálhatunk. Épen azért nem is hi-
szem, hogy az új egyetemek létesítésének szükség-
képeni következménye egy jogakadémia-ellenes poli-
tika volna, — annál kevésbbé, mert meggyőződésem
szerint a jó jogakadémiákra az egyetemek számának
szaporodása után is szükség van.

Az meg, ha a jogi oktatás reformjával kapcsolat-
ban egyik-másik jogakadémia, mint nem verseny-
képes, megszűnik, nem lesz nagy baj, csak az volna
baj, hogy ha e megszűnő jogakadémiák *mind* a
mieink és *csak* a mieink volnának.

Tudom, sokan gondolnak a megszünteten-
dők között első sorban a máramarosszigeti jogaka-
démiaira, különösen azért, mert a hazai összes ily-
nemű tanintézetek között — külsőleg legalább — ez
a legszegényebb s még tanszékeinek száma is eggyel
kevesebb, mint a többi jogakadémiáé. Természe-

tesnek látszik tehát, hogy ha már valamelyiknek
pusztulni kell, a máramarosszigeti aligha maradhat
fenn.

E sorok írója ellenben úgy látja, hogy épen a
máramarosszigeti jogakadémia az, melynek megszü-
nését semmiképp, körömszakadtig nem kell engedni.
Azok, kik a jogakadémia munkáját közelebbről is-
merik, tanulságot tehetnek arról, hogy munkája
semmivel sem hátrább álló, mint akármelyik hasonló
intézeté, sőt ami az ifjúsággal szeretetteljes és gondos
foglalkozást illeti, nagyon sok, fényesebb iskolának
is jóval előtte jár. Azt is könnyű megtudni, hogy a
hallgatóknak a rendes viszonyok közt elég magas
száma, — mellyel t. i. a református jogakadémiák
mindegyikét megegyeztette s az összes jogakadémiák kö-
zött ötödik helyre került, — nem a síp-dobbal fog-
dosás eredménye, hiszen körülbelül két évtized óta
állandóan ugyan-ann a szinten áll s ha ez az intézet
nem, gyakorol is országos vonzerőt, mert tanítványait
csak néhány szomszéd vármegye fiaiból rekrutálja,
de legalább ezek az ifjak csakugyan ott élnek az in-
tézet székhelyén, csakugyan járnak rendszeresen elő-
adásra s enélkül csakugyan nem kaphatnak hallga-
tási bizonyítványt. Épen azért lehetséges, hogy a
nagy lefelé licitálásban a máramarosszigeti jogaka-
adémia nem fogja a versenyt bírni s a hallgatók száma
tekintetében: másokhoz viszonyítva hátrább marad,
de a hallgatók abszolút száma, mely oly dicséretes
állandóságot mutat, aligha fog változni.

Azonban hát egy iskola s különösen főiskola
szükségessége nem csupán tanítványai számától, ha-
nem s még inkább attól függ, hogy a nemzeti kultu-
rának milyen értékű szolgálatot tud teljesíteni. S kü-
lönösen ez a szempont az, mely a máramarosszigeti
jogakadémia mindenáron megtartása mellett a leg-
hangosabban szól.

Tudományos munkát mindenütt lehet végezni,
ha a hozzávaló eszközök meg vannak, — bizonyára
különbet is, mint Máramarosszigeten, ahol épen ez
eszközök nem elegendő volta miatt etekintetben sok
kívánni való van. De azt a nemzet-nevelő munkát,
melyet a máramarosszigeti jogakadémia végez, egyet-
len más főiskolánk sem végezheti, mert sehol máshol
nem azonos a helyzet.

Máramaros megyében a román és ruthén aj-
kúak, meg a galíciai lengyel-német jargonnal beszélő
zsidók százezrei mellett elenyésző csekély, talán egy
huszadrész, a magyaroknak száma. A körülfekvő
vármegyék — Bereg, Ugocsa, Besztercezenaszód —
szintén telve nemzetiségekkel. Valóban sziget a szigeti
magyarság: és mégis folytonosan vezető szerepe
van és Máramaros vármegye nem magyarul beszélő
népe mégis a vezető magyarság nyomán haladva ren-
dületlenül hű hazafi. Rákóczi népe, Kossuth katonái

voltak ezek a máramarosi románok, ruthének, akik büszkén hirdetik ma is *magyar nemes* mivoltukat s akik között a most folyó háború elején a fajrokon ellenség bőven szórt pénze is csak elvétele szerzett egy-két árulót. Azok is, kik hűtlenek lettek a magyarsághoz, a legalsóbb néposztályokból kerültek, az *intelligencia* ellenben — román és ruthén — annyira hazafi, mint sehol máshol.

A máramarosi románnak s ruthénnek büszkeség, előkelőség, tisztesség magyarnak lenni. Nem azért, mert a magyar anyagilag erősebb, mint ő. Ha a gazdagság imponálna, akkor Máramarosban a zsidó volna a legtiszteltebb náció. Hanem azért, mert a magyarság annyi, mint értelmesség, tudás, műveltség. Mert a magyarság adta a ruthén és román gyereknek a tudományt a maga kálvinista lyceumában, melyre még most is, sok discrimen között is, mintegy szentek-szentére tekint minden ősmáramarosi ember.

Ezt a megbecsült „nagy iskolát“, mely a magyarságnak hosszú időközön át reprezentánsa volt, diminuálni, vagy épen megszüntetni végzetes hiba volna a magyarság, — és súlyos csapás a magyar reformátusság szempontjából.

KECSKEMÉTI FERENC

1855—1916.

Ez év április 20-án, ép Nagypénteken, nagy fejedelem esett el a magyar Izráelben. Ekkor hunyta le szemét Békés nagy papja, ekkor vált meg a nagytudású, nagy erélyű, nagy szívű, nagy hitű Kecskeméti Ferenc fényes lelke gyarló testétől és plántáltatott át az örök dicsőségbe, boldog örökkévalóságba... Oda... ahová ő örömmel vágyott és ezen szent vágyódásának ebben az énekében kifejezést is adott:

„Óh, oda átal lenni,
A csuda honba menni
Mind jobban vágyik szívem,
Oly sóváran szemlélem,
Mikor leszek én ottan?
Vágy szívem egyre jobban
A mennyei helyeken
Egyesíteni énekem“.

Igen, ha valaki, úgy ő ott van, mert vágyott e helyre és munkált arra, hogy e helyre eljuthasson. Egész lelkészi élete, lehet mondani, nem volt más, mint készüllet az örökkévalóságra. „Dolgozott a mennyei javakért“ — írja hozzám bús özvegye.

Valóban dolgozott! Azon időtől fogva, midőn szívét átadta Edinburgban az ő szeretett Megváltójá-

nak, az Úr Jézusnak, hő vágya volt szolgálni teljes szívvel az Úr Jézusnak. És szolgált is... Írt és elmondott gyönyörű, értékes egyházi beszédeket, melyekből „*Örök élet útja*“ címmel két kötet és az „*Úri ima magyarázata*“ címen egy kötet jelent meg; többi pedig még kiadásra vár, mit jó neje közre is fog bocsátani. Írt sok jeles költeményt s kiadott egy kötet vallásos verset „*Új Simeon énekei*“ címmel, amely az ő lelki életét szépen tárja elénk, de egyszersmind bizonyosságot tesz az ő nagy hitéről és Istenben vetett bizodalmaról. Szerkesztette az „*Evangyélista*“ lapot 6 éven át és segédkezett nekem a „*Keresztjén Evangyélista*“ szerkesztésében 22 éven át... és ezenkívül sok értékes politikai beszédet tartott, mint 10 éven át Békés város országgyűlési képviselője közhelyeken és a parlamentben, melyek megjelentek a különböző lapokban.

Mind értékes írásművek, melyek kiváló helyet biztosítanak Kecskemétinek az irodalomtörténetben. Pedig idejének csak kicsi részét fordíthatta az irodalom művelésére, mert nagyobb idejét, — lehet mondani minden idejét — igénybe vette a békési nagy egyház és 20,000 hívének anyagi és lelki gondja. Műhely volt az ő békési lelkészi laka, amelyben pap és papné és pap anya együtt munkálták az egyház és nép javát Békésen, a lelkészi iroda alig volt látogató nélkül, a papi nagy konyha pedig soha. Itt és ott a beszéd tárgya mindig a hívek segítése volt.

A hívek ezen szeretete aztán az országgyűlési képviselők körébe emelte Kecskeméti s ettől fogva nem 20,000, hanem 30,000 ember anyagi és lelki gondjait hordozta Kecskeméti erős, hatalmas válla országházban, megyeházban és községi gyűlésben is.

És neki mindenre volt ideje és mindenki számára segítsége. Tanács is, de legtöbbször kalács is... Mert önzetlen, bőkezű, adakozó volt. A gazdálkodást jó neje, de még inkább apja és édes anyja végezték, neki csak az elajándékozás jutott. S ezt bőven is tette. Ifjúsági együletének házat vett, a debreczeni iskolánál alapítványt tett, a biblia revideálához Venetiánernek 500 koronát adott s ezenfelül sok ezer az, amit úgy adott, hogy ne tudja bal kezéd, mit cselekszik jobbod. Nem csoda, hogy — mint mondják — dacára 12—15,000 koronás évi jövedelmének, szegényül halt meg.

Dehát a nagy jellemek sorsa ez... Mert, hisz Kecskeméti erős, nagy jellem volt. Krisztus és a krisztusi igazságok hevítették és semmi más. Azoknak hódolt. Ezeken kívül semminek, senkinek. — Igazság és kegyesség, ez a kettő díszíté, mely kettőről már theologus korában írta:

„Mi szép aranylánc ez: igaz hit,
Szent élet és holdog halál“.

Ezt a kettőt élő hit által szerezte. Benne élt a Krisztus; rabja lett az Úrnak s legjobb vallásnak az erkölcsi tisztaságot és igaz szeretetet tartá... Ezzel az Úr Jézussal élt e rideg, hideg, irigy világban, mert hisz sokan irigyelték, — még pályatársai közül is, — az ő nagy tehetségét, szép jövedelmét és hajlíthatatlan erős jellemét. Ő azonban nem sokat törődött ezzel, csak munkálkodott tovább is hűséggel, szeretettel, örömmel. Krisztus volt élete, a Szentírás vezérfénye, vigasza, bátorítója, derült, jó kedélyben tartója. Hitt a jók győzedelmében, az ármány megszégyenülésében. Tudta, hogy „Hol csak a holtak közt megmozdul az élet, Kész mindjárt az ármány, a hajsza, itéiet“... de ezt ő természetesnek találta. Ezt eltűrte. Két nagyreményű, szép fia halála azonban megtörte... meg e nagy munkában eltöltött 61 év is. S így kidőlt... munkás élete legjavában, akkor, mikor még a legszebb reményekre jogosító munka előtt állott. Mert hisz tudását csak ezután értékesíthette volna igazán.

Született Makón, szegény, de vallásos, kegyes édes anyától és mindhalálíg arisztokratikus, rátartó, önérzetes hentes apától. Kiket halálig igaz fiúi szeretettel vett körül. Békésre is magával vitte őket, már első odamenetele alkalmával... s akit nagy diadalérzéssel várt Békés, az apja és anyja kezén jött ki a vasúti kupéból.

Tanult Makón 8, Hódmezővásárhelyen 2, Debreczenben 1 és Pozsonyban 1 évig. Azután Budapesten 4, Edinburgban 2 és Newyorkban 4 évig. Newyork kivételével mindig velem. És pedig, saját vallomása szerint „hol én előztem meg őt, hol ő engem“. Segédlelkész volt Makón, dr. Csécsi mellett; időközi lelkész Panesován utánam és 4 évig rendes lelkész Newyorkban és aztán 31 évig Békésen. E 31 évből 10 évet, mint országgyűlési képviselő is szolgált.

Lelkészi munkáját majd jellemzik mások, lelki életét azonban hiven feltárja ő maga „Új Simeon“ énekeiben, melynek minden verse az evangéliomnak prédikálása költeményben és saját élet tapasztalata leírása. Emlékszem, midőn Edinburgból hazajövet Londonban *Wingate* vendégei voltunk, ez azon tanácsot adta nekünk: menjünk haza és prédikáljuk saját lelkünk tapasztalatait és az írást. Kecskeméti — és én is — ezt a tanácsot megtartottuk és azért volt Kecskeméti beszéde mindig oly szívből eredő és szívhez szóló.

Hítvescül Harsányi Gizellát, a nagy Révész Bálint szép és okos rokonát és a kedves, tiszteletre méltó Harsányi lelkipásztor leányát vette el, aki 6 szép gyermekkel ajándékozta meg, kik közül 3 kicsi korban, 2 pedig virágjában hunyt el. Egy leány-gyer-

meke él, aki Tarnóczi Lajos bihari református lelkipásztor neje.

Kecskeméti temetése husvét első napján volt. Dr. Kecskeméti István tartott felette beszédet a templomban és miután alólirott betegsége miatt a temetésen meg nem jelenhetett, a sírnál is könnyekig megható siri búcsúbeszédet.

Isten Veled hű barátom s testvérem az Úrban!
A boidog viszontlátásra!

Szalay József,
nagybeeskereki lelkész.

Irodalmi szemle

Dr. Kovács Gábor debreczeni egyetemi ny. r. tanár „A világháború közgazdasági háttere“ címen, kiváló figyelmet ébresztő, értékes előadást tartott a debreczeni magyar királyi tudományegyetem népszerű főiskolai tanfolyamán 1915 október 13-án. Ez előadás, mint a „Közgazdasági Szemle“ 55. kötetének egyik jelentékeny darabja látott napvilágot és szélesebb körű érdeklődés keltése végett különnyomatban is megjelent, két nagy nyomtatott ivnyi terjedelemmel. A tudós professzor a háború keletkezésének közgazdasági hátterével foglalkozó temérdek irodalmi termék kellő mérlegelésével, önállóan elemezi a nagy problémát és az alkalomhoz mértén népszerű modorban foglalja össze a világháború közgazdasági hátterének kidomborítására szolgáló adatokat. — Ajánljuk az érdeklődő körök figyelmébe.

Igehirdető, közismert és közkedvelt gyűjteményes havi szakfolyóiratunk ez évi júniusi füzeté nyolc egyházi beszédet tartalmaz, melyek közül 5 eredeti, három pedig kútfőből merített gondolatok alapján készült. A szerkesztőség szakavatottsága, izlése és műérzéke kezeskedik a közölt darabok értékéről, melyek alkalmilag hasznosíthatók és értékesíthetők. Kapcsolatosan ajánljuk Soltész János kitűnő konfirmációi-katéját református növendékek számára. Az ötödik átdolgozott kiadásban megjelent mű ára 24 fillér, legalább 10 példány megrendelésénél darabja 20 fillér, kapható az Igehirdető kiadóhivatalában Nagybányán.

Tegnap és Ma cím alatt a sárospataki református főiskolának Miskolcra való áthelyezése kérdéséhez 25 lapnyi terjedelemben adalékokat tett közzé zilahi Kiss Jenő. A füzet bolti ára egy korona, a Sárospataki Oltalmazó Liga javára.

Endreffy János lajoskomáromi evangélikus lelkész „A háború theológiája“ kérdéséről 27 nyomtatott lapra terjedő füzetet tett közzé az Evangélikus Lap kiadásában. Elmélődését így kezdi: „A kérdések kérdéseit bolygatom. Elmondotta róla már találgatását bölcs és bolond, muzsik és cár, keresztyén és

mohamedán, skatulyás dogmatikus és csatangoló felvilágosult... és a kérdések kérdése még mindig ott áll előttünk szent megközelíthetlenségben". Záródéka meg így hangzik: „Amint mindezeket átgondolom a kereszt tövében, úgy érzem, hogy most néztem bele igazán a kérdések kérdésének szeméibe. Ott áll előttem szent megközelíthetlenségben. Lenézek még egyszer a csodás lábnyomokra, miket körülállnak — néznek a theologusok s összeharapott ajakkal némán alázkodom: legyen meg a te akaratod, mint mennyben, úgy itt e földön is!”

Sántha Károly a hadbavonult katonák és azok családjai számára Háborús idők imádságos könyve című kiadványt tett közzé, mely a Hegedüs és Sándor cégnél kapható. A 175 kistrétű oldalt tevő könyvecske kötött és kötetlen silusban írott imádságokat és énekeket tartalmaz. Egy pár verses imát azonban célszerűbb lett volna prózában megszövegezni, mert példának okáért melyik menyasszony gondol arra, hogy völegénye halálakor költeményben fohászkodjék vigasztalásért az Istenhez, avagy melyik édes anyának van hangulata ahhoz, hogy meghalt fiáért versben imádkozzék. Az énekek dallamai közül a csakis ágostai hivallású evangélikusok által tudott dallamok részleges érdeklődést válthatnak ki. — Szokatlanul hangzik Jézusnak ilyesféle elnevezése: „szeretet Remekje”, valamint a s o r s olyas megszemélyesítése, mint ahogy a 70. lapon olvasható. A kissé túlkemény kötésű könyvecske ára 1 kor. 20 fill.

Ürmösi József homoródszentpáli unitárius lelkész A lelkipásztori gondozás és a gazdasági szociális kérdéstről 113 lapos könyvet írt, mely 2 koronáért kapható minden könyvkereskedésben. Azt igyekszik kimutatni, hogy a mai lelkésznek és általában a jövőbeli lelkészeknek többet kell tanítani és tanulni az életre előkészítő tudományokból és ismeretekből. Ehhez képest ez gyakorlati munka, mely a lelkipásztori gondozás fogalma és köre megállapítása után szól a mezőgazdasági szociális kérdéstről, az agrárius és radikális irányzatról, továbbá a mezőgazdasági és társadalmi téren mutatkozó gyakorlati szociális teendőkről. Vajha szerzőnek mezőgazdasági és társadalmi reformot sürgető korszerű gondolatai ne maradnának pusztán szavakban elhangzó kegyes óhajások.

Halottaink

Tóth Imre mátészalkai református tanító, életének 51., boldog házasságának 23., áldásos és eredménydús tanítói működésének 31. évében, súlyos szenvedések után, május hó 25-én az Úrban csendesen elhunyt. Temetése a gyülekezet és község lakosságának őszinte, mély részvéte mellett történt. Hi-

vatásos pedagógus, buzgó, tevékeny és köztisztelt társadalmi munkás, igazán példás családfő volt. Bús özvegye és hat kiskorú árvája gyászolja, akiknek ügyét karolja fel a részvét, a szeretet, a köz és Ő, aki az özvegyeknek örizője és az árváknak atyja.

Ureczky Sándor nyírbátori református tanító, póttartalékos, hősi halált halt. I. U.

Legyen áldott emlékezetök!

Különfelek

Árva vasárnap.

A Krisztus mennybemenetelének emlékűnepe és az erre tíz nap múltával következő pünköst között levő vasárnapot, némely vidékeinken „á r v a v a s á r n a p”-nak nevezi a magyar nép.

Elmés megfigyelésre, találó megállapításra valló jelzés.

A Mester visszatért immár örök dicsőségébe, az általa megígért vigasztaló Lélek azonban még nem szállott alá: egészen indokolt tehát, ha az árván maradt tanítványok búsongva, szorongó szívvel, vára kozásteljes lélekkel jelennek meg az Úr napján a hívők gyülekezetében, ahol is a múltban tapasztalt áldó szeretetnek és a jövőben megvalósuló biztató reménységnek távlata közepett, jelenleg oly elhagyottaknak érzik magukat, egyedül.

Bizonyára, igazán, árva is a vasárnap az Úr és az ő Lelke nélkül.

Mi is, a most dúló iszonyatos világháború óta, a népies jelzés valóságos értelmében voltaképen a második árva vasárnapot értük meg: azonban az utóbbi, közel épen két esztendőben, hány meg hány, millió meg millió lélekre nézve volt minden egyes vasárnap árva vasárnap. Nem azért, mintha a Mester és szent Lelke távozott volna el messze az emberek fiaitól, hanem igenis azért, mert az emberek fiai fordultak el Attól, aki a mennyekből hívogatja megtérésre és szeretetre e föld lakosait. Emiatt lön árva nemcsak minden vasárnap, hanem minden nap, sőt minden óra, amikor annyi ezer meg ezer vitéz bajnok ártatlan vére patakzott ott a csatamezőkön...

De térj magadhoz hánykódó lélek, van még néked Istened, ki ítéletet tart ama kegyetlenek felett, kik az emberiség, keresztyénség, műveltség és erkölcsiség elveinek s eszményeinek beszenyezésén kívül magát a Krisztust is megtapodták és a kegyelemnek Lelkét bántalmazták gonoszságukkal.

Történt vala pedig, hogy árva vasárnap után hét nap múlva ki el bocsátá Isten az Ő Fiának Lelkét a szívekbe és a szívek megteljesednek vala vi-

gasztalással, szeretettel, békességgel és ki-ki nyugszik vala az ő szőlője alatt és fügefája alatt és senki sem rettentgeté őket, mert a seregek Urának szája szólott.

Vajha e mi mostani árva vasárnapunk után szintén szólana az Úr szája és alászállana már s állandó szállást is venne az emberi szivekben a vigasztalás, szeretet és békesség szent Lelke!

Akkor lenne ám — és oh, legyen is immár — ismét vidám piros pünköszt ünnep ezen a világon.

Beiratkozás a theológiára. A debreczeni lelkész-képző-intézet tudatja mindazokkal, akik az 1916—17. iskolai évben I. éves hittanhallgatók óhajtanak lenni, hogy az érettségi bizonyítványuk beküldése esetén a lelkész-képző-intézetbe azonnal beiratnak. Kiss Ferenc lelkész-képző-intézeti igazgató, Debreczen.

A kollégium évváró ünnepe május hó 29-én volt, a múlt számunkban közölt sorrend szerint, az érdeklődők élénk részvétele mellett. Jelen voltak az egyházkerület, a helybeli egyház és város képviselői. A kántus mind a négy számban remeket nyújtott. A szép imádságot, az igazgatói tartalmas búcsúszót és az emelkedett püspöki tanévzáró beszédet mostani számunk hozza.

A debreczeni egyház presbiteriuma május hó 27-én délután tartott gyűlésében a kollégiumi igazgatótanácsba az egyház képviselőiül megválasztotta Dicsőfi József, Szele György, K. Tóth Kálmán, dr. Újfalussy József, Péntes Sándor, Sinka Sándor és Juhász Ignác tagokat. Kovács József főgondnok hivatalból tagja a bizottságnak. Előterjesztett az újonnan készített választói jegyzék, amely szerint az egyház választójogosult tagjainak a száma ez idő szerint 3187. A felsőbb leányiskola fenntartása évről-évre fokozott terhet róván az egyházra, az igazgatótanács javaslata alapján a presbiterium a tandíjakat felemelte a következő módon: a felsőleányiskolában a református vallású növendékek tandíját 60 koronáról 70 koronára, a más vallásúakét 100 koronára; a tanítónőképzésben a református növendékek tandíját 70 koronáról 80 koronára, a más vallásúakét 100 koronára, míg a leánygimnáziumban a református vallású növendékek részére továbbra is 100 korona lesz a tandíj s csak a más vallásúaké emeltetett 150 koronára. Kimondották egyszermind, hogy amennyiben a tandíjtöbblet ezt megengedi, a felsőleányiskolában több tandíjmentes helyet biztosítani szegénysorsú és jó előmenetelű növendékek számára. A felsőleányiskola tanárainak családi pótléka és lakáspénze rendezési ügyét kiadták véleményezés végett a gazdasági bizottságnak. A Szív-utcai óvoda ügyében a presbiterium azt óhajtja, hogy a város az óvónőt és dajkát a növendékek vallási meg-

oszlásának arányában válassza. Felemelő mozzanata volt a gyűlésnek az, mikor Dicsőfi József lelkész-elnök Hódy Béla egyházi levéltárnokot, aki immár negyven évet töltött az egyház szolgálatában, őszinte elismerés és méltánylás hangján üdvözölte és további munkálkodásához kegyelmet és áldást kívánt.

A debreczeni Testvér-Egyesület május hó 28-án délután fél hat órakor tartotta a Kossuth-utcai templomban utolsó vallásos-estélyét ebben az évadban.

A Katona-Oththon május hó 28-án Hajduszoboszlón nagyszerű előadást rendezett a református központi elemi népiskola dísztermében. A helybeli énekar szereplésén kívül nagy tetszést aratott dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanár alkalmi beszéde, Kacsó János esküdtfelügyelő szülő-éneke és Iványi Sándor komikus előadása. Az előadás napjának délelőttjén dr. Ferenczy Gyula prédikált kiváló hatással.

A bécsi Katona-otthont, amelyet a „Christlicher Verein junger Maenner“ tart fenn, figyelmeztették, hogy nincs joga felekezetre való tekintet nélkül meghívni a katonákat, mert ez otthont csak evangélikus katonáknak szabad látogatni.

Drágább lesz a posta. Az Est híradása szerint Bécsből jelentik: A negyedik hadikölcsön kamatait a dohánytermékek és a postaértékek felemelése útján kívánják fedezni. A terv szerint az öt filléres levelezőlapokat 8 fillérre, a 10 filléres levélbélyegeket 15 fillérre, a távirati szavak díját pedig két fillérrel kívánják felemelni. A postaértékek felemelése összefüggésben van Németország hasonló intézkedésével, miután Németországgal e tekintetben szerződéses viszonyban vagyunk.

Egy aktuális könyv az iskolai év végére, Uray Sándor debreczeni református lelkész „Mentsük meg a jövő nemzedéket“ háborús vonatkozású keresztyén tanítások az ifjúság érdekében. Megrendelhető szerzőnél (Debreczen, Kossuth-u. 75. sz.), ki a pénz előleges beküldése esetén a kötetét portómentesen küldi.

A Kálvin-Szövetség 1916. évi lelkészi konferenciájának emlékkönyve dr. Kovács István szerkesztésében június hó folyamán megjelenik. A körülbelül 15 iv terjedelmű, diszes kiállítású munka tartalma a következő: dr. Kovács István: Lelkeszi konferenciánk. Dr. Ravasz László: Világító szívek. (Egyházi beszéd a K.-Sz. közgyűlését megelőző istentiszteleten.) Reggeli áhítatok. Petri Elek: Az evangéliumi hit ereje; Németh István: Isten ígéje, — mint tükör; Czeglédy Sándor: Éhség és szomjúság Isten ígéje után; Uray Sándor: A mi szolgálatunk. — A kálvinizmus. Dr. Kovács István: Miben rejlett a magyar kálvinizmus ereje a múltban? Sebestyén Jenő: A kálvinizmus theologiai alapfogalmai; Nagy Béla: A kálvinizmus ethikai alapfogalmai; Sebestyén Jenő: A kálvinizmus szociális alapfogalmai. —

Apologetikai kérdések. Dr. Szabó Aladár: Bölesészet, evangéliom, protestántizmus; Veress Jenő: A Vallásos színezetű modern szellemi mozgalmak és a keresztyénség; dr. Rácz Lajos: A modern morál-filozófia eszméi és a keresztyénség; Lukácsy Imre: A kálvinizmus és a szekták. — Szociális kérdések. Ruffy Pál: A magyar gyermekvédelem föladatai; dr. Berend Miklós: A csecsemő-halandság elleni küzdelem hazánkban; dr. Lázár Andor: A lelkészek teendői a patronázmunka terén; Andrassy Kálmán: A szociális munkák falun s azok anyagi és erkölcsi következményei. Gyakorlati lelkipásztorkodás. Forgács Gyula: Milyen hiterősítő munkákat végezhetünk falun? Dr. Ravasz L.: Igehirdetésünk megújítása (két előadás); B. Pap István: Liturgiális kérdések. — Egyházunk mai helyzete. Hamar István: Szellemi áramlatok újabbkori egyházi életünkben; György Endre: Egyházpolitikánk; Bernát István: Egyházunk és az intelligencia. — Befejező gyűlés. Dr. Pruzsinszky Pál: A lelkipásztor eszménye és Kálvin János; dr. Ravasz László: A pergamumbelieknek üd meg... (Befejező áhitat.) — A Kálvin-Szövetség rendes tagjai, kik tagsági díjaikkal ninesenek hátralékban, hasonlóképen a rendes tagokul újonnan belépők tagsági illetmény fejében kapják ezt a könyvet. Mások a pénz előzetes beküldése mellett 3 koronáért rendelhetik meg. A könyv bolti ára 4 kor. lesz. — A megrendelési díjak dr. Kováts István theol. tanár címére küldendők IX., Ráday-u. 28. sz. alá.

Vilmos császár a bécsi német nagykövet útján bejelentette a Magyar Történelmi Társulat elnökségének, hogy belép a Társulat alapító tagjai sorába.

A pápai református leányegylet folyó hó 7-én hangversennyel egybekötött tombolaestélyt rendezett, mely minden tekintetben fényesen sikerült. Az estély fénypontja Vozáry Erzsébet képzőintézeti tanár-nő felolvasása volt.

Evangélikus püspökök üdvözlése. A brassói ev. magyar esperesség papsága május hó 10-én Bácsfaluban tartott értekezletéből üdvözölte dr. Baltik Frigyes 25 éves püspöki, Scholtz Gusztáv püspököt 50 éves papi jubileuma, Gyurátz Ferenc püspököt pedig a Vörös-Keresz-egylet részéről kapott kitüntetése alkalmából. — Az alkalmi jókívánatokhoz mi szintén őszintén esatlakozunk.

A debreczeni református népiskolák vizsgálatait június hó 5—10. napjain délelőtt és délután tartják meg.

Württemberg királya 10.000 Márkát adott és évi rendes adományt ígért arra a célra, hogy a fiatalságot a papi pálya számára megnyerjék s a theológiára készülő ifjakat már gimnáziumi tanulmányaik közben támogassák. Böles és előrelátó intézkedés, mely a háború káros következményeinek enyhítését fogja munkálni.

Új theol. magántanár. Vass Vince komáromi püspöki lítkár május hó 16-án nyert theol. magántanári képesítést a rendszeres theologiai szakcsoportból Pápán. A tudós ifjúra a jó Isten bőséges áldását kérjük.

Biblikus-intézet Rómában. X. Pius pápa 1909. évben a biblia tanulmányozásának tévedésmentes irányítására biblikus-bizottságot alapított, amely 1911-ben intézetté alakult s most már öt éves múltat tekint vissza. Az intézet célja a szentírástudomány részére alkalmas és megbízható tanárokat nevelni, a tanulókat és tanárokat minden szükséges és hasznos segítőeszközzel ellátni és a szent könyvekről szóló igaz tanítást megvédeni, ismertetni és terjeszteni. A tanárokat a jezsuiták generalisa nevezi ki; minden tanár jezsuita. E szerint az intézmény célja és eszközei felől tisztában lehet a közvélemény.

Szerkesztői üzenetek.

E. K. Máramarossziget. A Zilahi Kis Jenő „Tegnap és ma” című füzeté valóban érdekesen állítja össze a sárospataki kollégium Miskolcra áthelyezéseért buzgólkodóknak pár év előtt és most kifejtett nézeteit. Mi is észrevettük ez ellentmondásokat, de azt is tudjuk, hogy a — mondjuk tegnap vallottakat nem szabad kötelezőknek tekinteni, mert hiszen azok a debreczeni kérdés tárgyalásával kapcsolatban mondták. Arra azonban, hogy most már mi is fordítsuk vissza az argumentumokat, nem vállalkozhatunk, mert mi akkor is, most is helyesnek találjuk azt is, hogy egyetemi székhelyül nem falut, hanem százezres lakosságú várost választanak, meg azt is, hogy a jó levegő és csend kedvéért az egyetemi épületeket a városon kívül helyezik el. Úgyis azt is helyesnek találtuk és találjuk, hogy egyetemet olyan helyre adjanak, ahol megvan a régi főiskolai múlt, meg attól sem féltünk és félünk, hogy a változás a kálvinista-közszellemet — ha az igazán erős — kipusztíthatná. Bajos dolog volna tehát éfélé érvekkel akár Sárospatak, akár Miskolc ellen hadakoznunk, ha csak magunk is elfogulttá lenni nem akarnánk. Különbben is azt tartjuk, ennek a kérdésnek helyes eldöntése nem attól függ, mit mondtak és mondanak a sárospataki tanárok, hanem attól, hogy a dicsőséges múltú nagy főiskolának és református egyházunknak érdeke mit diktál. Ezt pedig mi sohasem fogjuk a talio szempontjából nézni.

Tartalom: Dr. Kun B., Búcsúzó. — Dr. Baltazár Dezső. Tanévzáró beszéd. — Tárcza: Papp Géza. Honvéd köteleességtudás. — Iskola: Dr. Veress I. Iskolai évet bezáró imádság. — Közélet: Jogakadémiánk sorsa. — Szalay J., Keeskeméti Ferenc. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különbfélek. — Szerkesztői üzenetek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 23. szám.